

*О.М. Благодарна,
ХНУ ім. В.Н. Каразіна,
м. Харків*

КОНВЕНЦІОНАЛЬНА МЕТАФОРИЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ РОБОТА У СУЧАСНОМУ АМЕРИКАНСЬКОМУ ТА БРИТАНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Стаття присвячена аналізу дискурсивних реалізацій концепту РОБОТА конвенціональними метафорами та їх порівняння у царині сучасного американського та британського художнього дискурсу.

The article is dedicated to the analysis of discursive realizations of WORK concept by conventional metaphors and their comparison in the domain of modern American and British fiction discourse.

На сучасному етапі розвитку мовознавства поширеною є думка про те, що кожний мовний фрагмент має відповідний еквівалент у концептуальній системі знань про світ. Концептуальна система знань є проєкцією реального світу, яка відображає та інтерпретує його об'єкти та зв'язки між ними.

Сучасна антропологічна парадигма наукового знання базується на припущенні про те, що людина пізнає світ через пізнання своєї предметної та теоретичної діяльності у ньому. Саме таким видом діяльності виступає предметно-референтна ситуація роботи, що обумовлює вибір концепту РОБОТА як об'єкта нашого дослідження. Вибір фрагментів сучасного художнього дискурсу у якості матеріалу для вивчення метафоричних реалізацій концепту РОБОТА спричинений тим, що метафоризація виступає невід'ємною складовою художнього мислення та художнього дискурсу, моделюючи культурно-мовний універсум відповідної епохи [1, с. 26-29]. Метою цієї статті є аналіз мовних засобів конвенціональної метафоричної реалізації концепту РОБОТА у сучасному американському та британському художньому дискурсі та проведення їх порівняльного аналізу задля виявлення спільних та відмінних рис того елемента концептосфери, що реалізується у даному концепті. Вирішення поставленого завдання з необхідністю залучає застосування інструментарію теорії концептуальної метафори.

Метафори формують поняттєву систему людини, базуючись на повторюваних систематичних кореляціях між явищами, зафіксованими у нашому досвіді [2, с. 141-154]. Вони сприймаються як звич-

ні засоби спілкування і реалізуються у повсякденній мовленнєво-розумовій діяльності. Згідно з положеннями теорії Дж. Лакофа та М. Джонсона *конвенціональні* метафори (conventional metaphors) поділяються на *онтологічні*, *орієнтаційні* та *структурні*. Базуючись на фізичному та культурному досвіді, *онтологічні* метафори представляють нефізичний об'єкт як дещо цілісне і відчутне на дотик, інколи персоніфікуючи його; *орієнтаційні* метафори уточнюють просторове розміщення об'єкта; *структурні* метафори представляють об'єкт як такий, що метафорично складається з інших об'єктів та використовують певний чітко означений та окреслений у просторі концепт для структурування іншого [3, с. 14-61].

У нашому дослідженні конвенціональні метафори реалізовані вільними та фразеологічними словосполученнями із зв'язаним значенням одного з компонентів, що сформовані на ґрунті імені концепту. Усі конвенціональні метафори, що реалізують концепт РОБОТА у фрагментах сучасного англомовного художнього дискурсу, поділяємо на *суб'єктні* та *об'єктні* метафори, а також їх різновиди в залежності від кількості актантів ситуації та відносин між ними.

Суб'єктні метафори базуються на персоніфікації явища роботи, представляючи останню як актанта, здатного до виконання фізичних та розумових дій. Метафору вербалізовано вільними словосполученнями на основі імені концепту. У залежності від інтенції мовця метафора може характеризувати безпосередньо ситуацію роботи (1 – to come back / повернутися) або її наслідки (2 – to go down the drain / бути змарнованим):

(1) “Well, ” the doctor said, “**all her lab work has come back, and it's all normal. Completely normal. Healthy child.**” [6, с. 17]

(2) **If they can achieve that, and get it patented, all your hard work goes down the drain.**” [11, с. 77]

Різновидом суб'єктних метафор виступають *суб'єктно-суб'єктні* метафори, що описують ситуацію роботи як таку, що має двох актантів: роботу (агенса) та істоту (паціенса). Явище роботи персоніфікується шляхом приписування йому виконання каузативних фізичних дій по відношенню до істоти – наприклад, у фрагменті (3) це вимога роботи до рабів стосовно позбавлення їх життя:

(3) **But of course, all slaves of the glorious Zooz die willingly when the work of the master so demands.** [15, с. 138]

Об'єктні метафори представляють роботу як неістоту, та можуть одночасно уподібнювати її певному артефакту – наприклад, у фрагменті (4) роботу уподібнено книзі (а chapter / глава з книги):

(4) **This was to be a chapter in a projected larger work on what constituted efficiency in a military leader.** [14, с. 36]

Суб'єктно-об'єктні метафори є різновидом *об'єктних* метафор та відображають підрядні відносини між актантами у предметно-

референтній ситуації роботи. Виступаючи об’єктом, робота представлена онтологічними метафорами, що уподібнюють роботу наступним феноменам: членований ресурс (5 – share of the work/ частина роботи), динамічний ресурс (6 – to coordinate their work/направляти їх роботу), матеріальний об’єкт, що має певну вагу (7 – very light work/дуже легка робота), об’єкт маніпуляції (8 – using work as a pretext/використовуючи роботу як привід), контейнер (9 – into work/у роботу), рідина (10 – absorbed in work/занурений у роботу), конструкція (11 – top of the work/вершина роботи), площина (12 – off work/поза роботою), цінність / об’єкт бажання (13 – helped her find work/допомогла їй знайти роботу):

(5) *She'd have been stuck in some noisy complex in Pollensa and then had to drive back to Palma to do his share of the work* [8, с. 11].

(6) *In your bank, Sir Geoffrey, you will employ a variety of specialists, and you will have **general managers to coordinate their work***. [2, с. 42]

(7) *It was no use offering him money, for he would immediately spend it on drink, but I suggested that he **try his hand at very light work** – sweeping the hospital floor, later a little gardening, and for this I paid him in meals cooked by Toma at home.* [3, с. 91]

(8) *Patsy went, using his work for the insurance company as a pretext, for in truth he could take no more of the hypocrisy* [4, с. 97].

(9) *Oh, she loved Lizzy with all her being, Evelyn knew that, but she had also **channelled her energy into her work*** [5, с. 146].

(10) *We were totally **absorbed** in one another and **in our work*** (Kirkup, с. 61).

(11) *Tod and I seem to **be on top of the work**, and nobody has complained so far.* [1, с. 35]

(12) *“I can’t, Hoke. I’ve got a lot of things to do and then I’ve got to meet Louise later **when she gets off work**”* [16, с. 35].

(13) *She paid for my mother to take French lessons and **helped her find work** as a seamstress with various drapers in the city* [9, с. 136].

Орієнтаційна суб’єктно-об’єктна метафора представляє роботу як точку у просторі без уточнення її місцезнаходження (14 – to get away from work/втекти від роботи), із вказівкою на її перебування зверху (15 – pressures of work/тиск роботи) або знизу (16 – to work under smb/працювати під кимось):

(14) *But it wasn’t work I wanted to get away from, just the kind of people I sometimes have to work for* [12, с. 76].

(15) *He took it out on Carry in the same way as he avenged himself on her for the **pressures of work** and the demands of his first wife* [7, с. 12].

(16) *What if I don’t want to work under one of your father’s cronies? Suppose the idea of being surrounded by a bunch of local politicians does not appeal to me?* [10, с. 29].

У більшості випадків кардинальної різниці між конвенціональ-

ними метафорами, що реалізують концепт РОБОТА у сучасному американському та британському художньому дискурсі, не виявлено. Проте, характерною рисою американського дискурсу є більш численне використання *орієнтаційної* метафори, що уподібнює роботу точці знизу. У той же час британський художній дискурс характеризується більш численним вживанням *об'єктних* та *суб'єктно-суб'єктних онтологічних* метафор, а також *орієнтаційної* метафори, що уподібнює роботу точці зверху. Такі результати дозволяють зробити загальні висновки щодо наявності національно-обумовленої специфіки вербалізації концепту РОБОТА у досліджуваних англійських дискурсах і створюють підґрунтя для проведення більш детальних досліджень у цьому напрямку.

Література

1. Бурбело В.Б. Художній дискурс в історії французької мови та культури 9– 18 ст.: Автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.02.05 / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1999. – 36 с.
2. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М.: Языки русской культуры, 1996. – 288 с.
3. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors we live by*. – Chicago: Chicago University Press, 1980. – 242 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Amis M. *Time's arrow* / Amis M. – L.: Jonathan Cape, 1991. – P. 9-165.
2. Anderson J.L. *Death in the City* / Anderson J.L. – UK: F A Thorpe (Publishing) Ltd, 1980. – P. 1-200.
3. Barber N. *The other side of paradise* / Barber N. – L.: Coronet Books, 1992. – P. 3-108.
4. Bingham C. *In sunshine or in shadow* / Bingham C. – L.: Bantam (Corgi), 1992. – P. 11-103.
5. Cole M. *The ladykiller* / Cole M. – L.: Headline Book Publishing plc, 1993. – P. 143-269.
6. Crichton M. *Prey* / Crichton M. – N.Y.: Talk Miramax Books, 2002. – 118 p.
7. Ellis A.T. *The clothes in the wardrobe* / Ellis A.T. – L.: Penguin Group, 1989. – P. 5-126.
8. Fox N. *Love or nothing* / Fox N. – Richmond, Surrey: Mills & Boon, 1993. – P.1-94.
9. Goddard R. *Hand in glove* / Goddard R. – L.: Corgi Books, 1993. – P. 267-404.
10. Grisham J. *The King of Torts* / Grisham J. – N.Y.: Penguin Books USA, 2003 – 222 p.

11. Harrison R. *Patently murder* / Harrison R. – L.: Constable & Company Ltd, 1991. – P. 7-110.
12. James D. *Bay of rainbows* / James D. – Richmond, Surrey: Mills & Boon, 1993. – P. 36-98.
13. Kirkup J. *A poet could not but be gay* / Kirkup J. – L.: Peter Owen Publishers, 1991. – P.5-72.
14. Murdoch I. *A Severed Head* / Murdoch I. – Chatto and Windus, 1961. – 193p.
15. Myers H.L. *The Creatures of Man* / Myers H.L. – Baen Publishing Enterprises, 2004. – 348 p.
16. Willeford Ch. *Miami Blues* / Willeford Ch. – N.Y.; Toronto; L.; Sidney: Bantam Books, 1984. – 140 p.

УДК 811.161+811.11

В.О. Бобков,

Національний університет “Острозька академія”,
м. Острог

ВІДТВОРЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ З МЕТРОЛОГІЧНОЮ НАЗВОЮ МІШОК / WOREK / BAG У СЛОВ'ЯНСЬКОМУ І ГЕРМАНСЬКОМУ МОВНОМУ ПРОСТОРІ

*У статті висвітлено вживання та функціонування ФО із назвою **мішок/ worek/ bag** в українській, польській та англійській мовній картині світу. Подано їх детальний аналіз та порівняно вживання.*

*The usage and functioning of the Ukrainian, Polish and English metrological units with the unit **bag/ worek/ bag** are examined in the article. Its' detailed analysis and collation among the differing societies usage are presented here.*

Мовознавчі дослідження останніх десятиліть, присвячені вивченню фразеологічного складу мови, підтвердили гіпотезу про те, що фразеологія становить певну систему, яка є прямим відображенням процесів, які мають місце у житті суспільства та його мовній картині. Як зазначає дослідниця когнітивістики Л.І. Даниленко, у лінгвістиці останніх десятиліть активно розвиваються ті напрями, які так чи інакше пов'язані з феноменом “мова як представник певної культури й ментальності” [3, с. 208].

Впроваджене останнім часом до мовознавчих досліджень поняття